

Renzo Martens-film 'Episode 3' in Amsterdam

'UW LIJDEN GEZIEN HEBBEN MAAKT MIJ EEN BETER MENS'

Daar gaat kunstenaar Renzo Martens (Sluiskil, 1973) door de jungle van Congo in zijn nieuwste werk, 'Episode 3'. Met deze film opende twee weken terug het Internationale Documentaire filmfestival in Amsterdam, IDFA. Strooien hoed op zijn hoofd, en een messiaanse blik in de ogen. Twee dragers dragen kisten met neonletters. Die vormen samen het werk 'Enjoy Poverty'. Geniet van de armoede alsjeblieft, want meer zit er voor de arme plantagearbeiders en stadsbewoners van het land dat al jarenlang verscheurd wordt door gewapende conflicten over minerale grondstoffen, niet in. Een schrijnende en potsierlijke conclusie, na twee jaar in Congo gefilmd te hebben.

Machteld LEIJ

De kunstenaar met perspas reisde mee als een wolf in schaapskleren met de westerse pers. Fotografen leggen lijken van soldaten en uitgebluste vluchtelingen bijna achteloos vast. Hij komt in vluchtelingenkampen vol ondervoede kinderen en lamgeslagen mensen. Op persbijeenkomsten en rondleidingen stelt hij vragen aan vertegenwoordigers van hulporganisaties en geldschietters die met giften de ergste nood willen lenigen. Nauwgezet neemt hij in zich op wat gebeurt.

Hij vraagt een westerse fotograaf: "Van wie zijn de foto's die je gemaakt hebt?" De fotograaf antwoordt: "Van mij natuurlijk, ik heb ze genomen." (sic). Martens vraagt of de mensen op de foto geen eigenaar zijn dan. Nee, klinkt het dan geï-

riteerd. Martens vraagt niet meer verder. Als hij een groepje huwelijksfeesten- en partijfotografen uitlegt dat ze veel meer kunnen verdienen met foto's van verkrachte vrouwen, lijken en ondervoede kinderen, blijkt dat hij alle gesprekken met hulpverleners, fotografen, journalisten en een bankdirecteur in zijn visie heeft verwerkt: armoede is handelswaar. Er wordt geld aan verdiend, maar niet door de arme bevolking zelf. En nu is het tijd dat de bevolking zelf de armoede gebruikt, om er beter van te worden. Martens mag met zijn clubje lokale fotografen in een ziekenhuis geen ondervoede kinderen fotograferen om er geld mee te verdienen, gebiedt de blanke dokter. Dat buitenlandse persfotografen dat wel mogen, komt omdat dat communicatie is, zegt de arts. Het feit dat die fotografen er ook geld mee verdienen, doet er niets toe. Een scheve gang van zaken, zo te zien.

ACCEPTEREN

Die houding van Martens, om de armoede te behandelen als een economisch goed waarin je kunt handelen, brengt hem uiteindelijk niet verder. Zijn perspas wordt ingetrokken, hij zegt de bruiloftsfotografen maar weer terug te gaan naar hun eenvoudige nering. Plantagearbeiders die verwachtingen hadden, brengt hij het nieuws dat hij ze niet kan helpen hun leefomstandigheden te verbeteren. Ze moeten leren om de armoede te accepteren, is zijn boodschap. Maar laat dan de film zien die je hebt gemaakt, vraagt een jonge man. Nee, zegt Martens, die is voor de mensen in Europa, niet voor jullie. Oh, nou, dankjewel, mompelt de jongen zichtbaar beteuterd. In de avond danst het hele dorp om Martens' neone-werk 'Enjoy Poverty'. Het doet bijna pijn om naar te kijken.

Maar het kan nog veel schrijnender: "Dank", zegt de kunstenaar; "dat ik jullie zware leven van dichtbij heb mogen zien. Het maakt mij een beter mens." Het klinkt cynisch, maar het is waarschijnlijk de waarheid. Even later zien we hem een arme vader met vier graatmagere kinderen een voedzame maaltijd geven. De man is hem dankbaar. De kinderen, die eerder een muusje verorberden als afwisseling op het dieet van maniekbladeren, eten met graagte. Het geeft in

de film opluchting, maar het is maar schijn. Morgen komt de honger net zo hard weer terug.

IJDEL

'Episode 3' heeft een voorganger; 'Episode 1'. Martens toog voor die film naar brandhaard Tsjetsjenië, om daar de mensen te vragen wat zij van hem vonden. Ook daar zie je de mensen enigszins verward reageren, gewend als ze zijn om aan cameramensen en journalisten hun verschrikkingen te vertellen. Datzelfde egocentrische aspect zit er ook aan 'Episode 3'. De kunstenaar filmt zichzelf uit de hand, wadend door de rivier; of terwijl hij belangrijke bobo's onder-vraagt over de geldstromen die armoede genereert. Maar nu pakt de op hemzelf gericht blik beter uit: Martens is ijdel, als hij het verlossende woord verkondigt met zijn 'Enjoy Poverty'. Die ijdelheid is weerspiegeld in de beelden van hulpverleners die, alsof ze een dagje uit zijn, enthousiast vluchtelingen fotograferen.

RENZO MARTENS, VIDEOSTILL EPISODE 3, 2008

Tegelijkertijd is Martens helder zichtbaar als filmer; als westerling. Als zelfingenomen verlosser. Maar uiteindelijk biedt hij geen echte verlossing. Alleen woorden. Hij is er temminste eenlijk over; zou je kunnen zeggen. 'Episode 3' schuurt en confronteert. Heel af en toe tref je een kunstwerk aan, dat je niet snel loslaat. 'Episode 3' is er zo één. Dit werk graaft zich in op je netvlies en is genadeloos in het bloedleggen van een bizarre gang van zaken. Dat gaat in dit geval met een botte, soms pijnlijke eenijdelheid. Maar het resultaat is indrukwekkend.

Renzo Martens - Episode 3 van 21 nov tot 4 jan 2009 in SMBA, Rozenstraat 59, Amsterdam. Open dinsdag t/m zondag, 11-17u. www.smba.nl. Vertoningen om 11:30u, 13:30u en 15:30u, gratis